

א אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ-עֹזִין אִיּוֹב שְׁמוֹ וְהָיָה | הָאִישׁ הַהוּא
 תָּם וְיִשְׁרָ וַיְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע: ב וַיּוֹלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים
 וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת: ג וַיְהִי מְקַנְהוּ שִׁבְעַת אֶלְפֵי-צֹאן וּשְׁלֹשַׁת אֶלְפֵי גְמָלִים
 וְחֲמִשׁ מֵאוֹת צֶמֶד-בָּקָר וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֶתְנֹנֹת וְעֶבְדָּה רַבָּה מְאֹד

רש"י

שנער ששם אלוהות הרצה שנא' צה (ירמיה ג) ארץ פסילים היא ונעשה מגדל ורלשו מגיע צשמים ונעשה לנו שם (צראשית יא) ואין שם האמור כאן אלא עבודת כוכבים שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שמות כג) מה עשה הקב"ה ישב עליהם דדין והעמיד עליהם עדים שנא' וירד אלהים לראות את העיר ואת המגדל (צראשית יא) וכי לדין ירדה לפני המקום לראות והכתיב עיני ה' משוטטות בכל הארץ (זכריה ד) אלא ללמד הלכה לדורות שאין דנין אלא ע"פ עדי ראיה שנאמר או ראה או ידע (ויקרא ה): והיה. פשוטו כמו ויהי ומשמעו לעבר ולהבא: תם וישר. אצל דברים שצין קונו וצינו לא היה לדיק לכך נאמר וירא אלהים וסר מרע: (ג) שבעת אלפי צאן. הרוב מנה תחילה:

(א) איש היה בארץ עוזין. פי' בארץ ארס כמה דכתיב את עון זכורו מצני נחור (צראשית כג): והיה האיש. אע"פ שהוא לשון עמיד כן דרך לשון עברית ולשון מליצתו והוה האיש ההוא גדול מכל בני קדם בני ארץ המזרחי שארס צמורחו של עולם הוא שנאמר (צמדצר כג) מן ארס יחני בלק מהררי קדם, דבר אחר עון זה איוב, צו זה אליהוא בן צרכאל הצווי והרי הוא שאמר איוב (לקמן לא) וצו משפחות יחתי זה הוא ממשפחתי שמחה דברי והיינו דאמרי אינשי מיניה וציה אבא ליזיל ציה נרגא, ד"א בארץ עון בארץ שנטולין ממנו עלות רעות על הקב"ה שנא' (צראשית י) מן הארץ היא יאל אשור ומה עלה נטלו שהיו אומרים לא כל הימנו ליטול את העליוני וליטן לנו את התחתונים אלא צואו לארץ

ביאור על פי המלבי"ם

שכיון שאין לו עוזר ותומך יבואו אנשים זרים וישחיתו את נחלתו, הרי כאן לא היה שייך הדבר, כי היו לו בנים ובנות, וַיּוֹלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים, וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת.

(ג) ואמנם אדם שהוא עני ודל עשוי להתמוטט ולא יהיה מי שיסייע לו, אך כאן לא היה הדבר כן, אלא אדרבה, היה איוב מופלג בעשירות, וַיְהִי מְקַנְהוּ שִׁבְעַת אֶלְפֵי צֹאן, וּשְׁלֹשַׁת אֶלְפֵי גְמָלִים, וְחֲמִשׁ מֵאוֹת צֶמֶד בָּקָר, וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֶתְנֹנֹת, וְעֶבְדָּה רַבָּה מְאֹד. ואף שגם אדם עשיר עשוי להתמוטט אם הוא שפל ובזוי בעיני העם, ואז לא יהיה מי שיעזור לו בשעת הצורך, אך גם סיבה זו לא היתה שייכת

פרק א

(א) אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עֹזִין, אִיּוֹב שְׁמוֹ, ומקדים לספר את תכונת האיש ההוא וענייניו, כדי לבאר שלא היתה שום סיבה טבעית לאסונותיו ולייסוריו, וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָּם וְיִשְׁרָ, בין בשכלו ומידותיו, ובין בטבע גופו, וכיון שלא היה זולל וסובא ומכלה ממונו על הבלי העולם, ואף מצד טבעו לא היה חולה או חלש, לא היתה סיבה טבעית למחלותיו ופגעיו, וַיְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע, ולכן לא היתה סיבה רוחנית שמחמתה יבואו עליו עונשים וייסורים, כי לא חטא כלל.

(ב) אף שלפעמים יתמוטט האדם מחמת שהוא ערירי בלא בנים ובני בית,

וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָדוֹל מִכָּל-בְּנֵי-קָדָם: ־ וְהָלְכוּ בְּנָיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּהּ בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לְשִׁלְשֵׁת אַחֵיתֵיהֶם לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם: ־ וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתֵּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיְקַדְּשֵׁם וְהִשְׁכִּים בְּבִקְרָא וְהֵעֲלָה עֲלוֹת מִסֶּפֶר כָּל־כֶּסֶף אִיּוֹב אֲוִלָּי חֲטָאוֹ בְּנֵי וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם כִּכְהָ יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל-הַיָּמִים:

רש"י

צבית כל אחד ואחד יומו: ושָׁלְחוּ וקראו. כמו ושולחים וקוראים שהיו עושין כן תמיד: (ה) ויהי כי הקיפו. כאשר כלו ימי המשתה נוהג היה איוב בכל סוף שבעת הימים שחזרו ימי חלילתם היה שולח ומקדשם כלומר מזמנם וקראם כמו המקדשו למחר (צמדצר יא): והשכים בבקר והעלה. מליצתו שהיה משכים ומעלה עולות לכן כתב בלשון עמיד שהיה נוהג לעשות כן תמיד לסוף כל שבעת הימים: מספר כֶּסֶף. הצניס והצנות: וברכו. לשון כינוי כלפי מעלה: ככה יעשה איוב. כמו היה עושה

גדול מכל בני קדם. מדור הפלגה דכתיב ויהי צנסעס מקדם (צראשית יא) אצל מאצרהס אינו כן שהרי צאצרהס כתיב צו הגדול שנאמר (יהושע יד) ושס חצרון לפניס קרית ארבע האדם הגדול צענקיס הוא, היה לו לכמוצ אדם גדול ולמה כתב האדם הגדול אלא רמז שהוא אדם גדול שעמד בעשר נסיונות לפיכך כותצין אותו שני ההי"ן ואיוב שנאמר צו גדול לא עמד אלא צאחת שנאמר תס וישר וגו' מכל אותו הדור שלא נתפס על אותו עון (סא"א): (ד) והלכו בניו ועשו משתה בית איש יומו.

ביאור על פי המלבי"ם

נענש האדם מחמת חטאי בני ביתו, שהיה בידו למחות בהם ולא מיחה, אך אצל איוב לא היה שייך דבר זה, כי השגיח על בני ביתו לקדשם ולטהרם מכל חטא, ולכן, וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתֵּה - כאשר הסתיימו שבעת הימים שבהם ערכו שבעת בניו משתאות, קודם שיתחילו שבעת הימים הבאים, וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיְקַדְּשֵׁם - הזמינם שיתכוננו ליום המחרת, וְהִשְׁכִּים בְּבִקְרָא, וְהֵעֲלָה עֲלוֹת מִסֶּפֶר כָּל־כֶּסֶף, והעולה באה לכפר על הרהור הלב, כִּי אָמַר אִיּוֹב, אֲוִלָּי חֲטָאוֹ בְּנֵי בעת המשתה, וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם - שמא עלתה בליבם מחשבת אוון נגד ה' [ו'ברכו' הוא בלשון סגי נהור]. ואת כל זה לא עשה איוב פעם אחת, אלא כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים. ונמצא שלא היתה שום

אצל איוב, וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָדוֹל בחשיבותו מִכָּל בְּנֵי קָדָם, והיה מכובד בעיני הכל, ומוכתר בכתר שם טוב.

(ד) לפעמים מתמוטט מצבו של האדם מחמת בניו ובני ביתו שיש ביניהם מריבות וקטטות, וחורשים רעה זה על זה, אך אצל איוב לא היה הדבר כן, אלא אדרבה, היו כל ילדיו חיים יחד באחווה ורעות, וְהָלְכוּ בְּנָיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּה, בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ - לכל איש מהם היה יום מיוחד בשבוע שבו הוא היה עושה משתה לכל אחיו, ולא היתה ביניהם קנאה ושנאה. וגם עם אחיותיהם היו חיים באחווה, וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ באותם ימים לְשִׁלְשֵׁת אַחֵיתֵיהֶם, לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם.

(ה) הגם שהתבאר לעיל שאיוב עצמו היה ירא אלוקים וסר מרע, הרי לפעמים

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹא גַם־
הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן מֵאֵין תָּבֵא וַיַּעַן הַשָּׁטָן
אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹט בְּאָרֶץ וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ: ה וַיֹּאמֶר יְהוָה

רש"י

דין שנאמר (ישעיה ג) נָכַז לריב ה': ויבא גם
השטן בתוכם. לקטרג הצריות: (ז) מאין תבא.
דבר הכתוב דרך ארץ שהגדול מדבר תמילה ומרשה
הקטן לענות: משוט בארץ. כאשר מפורש למעלה
וצהגדה דהשותפין הוא: משוט בארץ ומהתהלך
בה. כן דרכי לשוט ולראות רעים וטושים ושטמתי

מחר כשכתב צדצר ההוא ומדיר פעמים שכתב צו
לשון עזר ופעמים ל' עמיד: (ו) ויהי היום. אותו
יום שהיה ראש השנה (שהוא יום תרועה וזוה
הקצ"ה לשטן להציא זכות ומזנה של כל הצריות
הה"ד משוט צאריך): ויבואו בני האלהים
להתייצב ע"ה. לריב עמו שאין להתייצב אלא על

ביאור על פי המלבי"ם

נמנה השטן יחד עם שאר הכוחות
המכונים 'בני האלהים', אלא הוזכר בפני
עצמו כמי שבא 'גם הוא' להתייצב, כי
כוחו והשפעתו הם רק בדרך עקיפה, על
ידי ביטול והשחתת דברים, וכתוצאה מכך
נוצרים ומתהווים דברים חדשים].

סיבה לייסורי איוב, לא סיבה טבעית, לא
סיבה של עונש משמים, ואף לא סיבה
שמחמתה יהיה אדם בעל בחירה שירצה
להזיק לו.

(ז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, מֵאֵין תָּבֵא,
כלומר, בשונה משאר הכוחות הפועלים
לקיים את העולם, ויונקים את כוחם
משרשם העליון והרוחני, הרי החסרון
וההעדר אינם שייכים כלל בעיניי
הרוחניים, אלא רק בארץ הגשמית, וכיון
שכוחו ומציאותו הם רק בארץ, שאלו ה'
מהיכן בא. וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה', וַיֹּאמֶר,
כוחי לפעול בארץ הוא בשני ענינים,
מִשּׁוֹט בְּאָרֶץ - בדברים המתרחשים בדרך
מקרה [כי השוטטות מורה על מקריות
וארעיות], כמו מלחמות שבהם נהרגים
אנשים, או מחלות הנגרמות מכך שאין
האנשים שומרים על בריאותם כראוי,
וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ - בדברים הקבועים בארץ
[כי ההליכה מורה על קביעות], שהרי כל
אדם או בעל חיים אינו נשאר קיים

(ו) קודם שיתחיל בתיאור היסורים שבאו
עליו, מקדים ומגלה את הסיבה האמיתית
שמחמתה באו עליו היסורים הגדולים,
שנראה לעין כאילו באו עליו שלא בצדק:
וַיְהִי הַיּוֹם, וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל
ה' - כל כוחות הטבע הנמצאים בעולם,
המקבלים את כוחם וחיותם מה', התייצבו
לפניו, כיון שהוא מהווה ומחזיק את
כולם, וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם, כלומר,
הגם שהשטן אינו ממונה על כח חיובי,
אלא על החסרון וההעדר, על ההשחתה
והמוות, ואין לו שורש בהווית העולם
וקיומו, מכל מקום כיון שהדברים
הגשמיים נוצרים בעולם על ידי שדבר
אחד נחסר ונפסד וממנו נוצר דבר חדש,
וכמו גרגיר תבואה הנרקב באדמה ולאחר
מכן צומחת ממנו תבואה חדשה, לכן
מצד זה התייצב גם הוא לפני ה', לקבל
השפעה וכח לקיומו [ומכל מקום לא

אֶל־הַשָּׁטָן הַשְּׂמַתָּ לְבָרֶךְ עַל־עַבְדֵי אֱיֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאֶרֶץ אִישׁ
 תָּם וַיִּשָּׂר יִרְא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: ט וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר
 הַחֲנָם יִרְא אֱיֹב אֱלֹהִים: הֲלֹא־אֵתָהּ כְּתִיב אֵת שַׁכְתָּ בְּעָדוֹ וּבְעַד־בֵּיתוֹ
 וּבְעַד כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכְתָּ וּמְקַנְהוּ פֶרֶץ בְּאֶרֶץ:

רשי"י

עושה זדקות הללו לא ניסית אותו: שבת בעדו. הגנת בעדו כמחילה זו כמו הסר משוכתו (ישעיה ה) מחילתו וכל בעד האמור בלשון עברי אינו אלא לשון כנגדו וצפניו כמו וכפר בעדו (ויקרא טז) קנה העון כנגדך וצפניך להיות הכפרה מגן בעדך וכן ה' מגן צעדי (תהלים ג): פֶרֶץ בְּאֶרֶץ. נתחזקו כמו וכן יפרוץ (שמות ח) ומתרגמינן יתקוף זהו פשוטו, ורבותינו ז"ל אמרו בהגדה פֶרֶץ גִּדְרוּ

ככל הארץ ולא מנאחתי כאברהם שנא' זו קום התהלך בארץ (בראשית יג) ואמרו רז"ל שטן לשם שמים נתכוון כדי שלא יהא נשכח לפני אלהינו זכותו של אברהם: (ח) השמת לבך על עבדי איוב. שתרצה לקטרגו: השמת. לשון תימה הוא: תם וישר. שלם צמעותו: (ט) החנם ירא איוב. צתמיה: (י) הֲלֹא אֵתָהּ שכת בעדו. לפי שהוא יודע שאתה רגיל אללו לעשות לו נסים ופרה ורצה לפיכך

ביאור על פי המלבי"ם

עושה כן כדי להנצל מפגעים אחרים בעולם הזה, הרי הוא משול לאדם שיושב בתענית כדי לקבל על כך ממון, שבודאי אינו נחשב בכך לאדם רוחני, אלא אדרבה, תאוות הממון גדולה אצלו עד שהוא מוכן להתענות עבורה, וגם כאן יש להתבונן בסיבה הגורמת לאיוב לנהוג בדרכים אלו, האם מחמת אהבת ה', או מחמת שהוא מקבל מכך תועלת בעולם הזה, ומכח טענה זו אמר השטן לפני ה', הַחֲנָם יִרְא אֱיֹב אֱלֹהִים - וכי ללא כל תועלת בעולם הזה נוהג איוב ביראת ה'.

(י) הֲלֹא אֵתָהּ שַׁכְתָּ - סוככת והגנת בעדו, וּבְעַד בֵּיתוֹ, וּבְעַד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב, שלא יבוא עליהם כל נזק, ואף את מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכְתָּ, וּמְקַנְהוּ פֶרֶץ בְּאֶרֶץ למעלה מדרך הטבע, ואם כן הוא מקבל מיד את הגמול על הנהגתו הטובה, ואם כן אין כל ראייה שהנהגתו באה מיראת שמים אמיתית ואהבת ה'.

לעולם, אלא בא קיצו בזמן מסוים, והשטן הוא הממונה על פגעים ומיתות אלו, בין המקריים ובין הקבועים.

(ח) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, כיון ששלטון השטן על בני האדם בא מכח החלק החומרי של האדם, שהוא הגורם לכל חסרון והעדר, הרי האדם הרוחני ששולט על תאוותיו, ונפשו היא המושלת על כוחות גופו, נשמר בהשגחת ה' מכל פגע וחסרון הבאים מחמת החומריות שבו, ולכן שאלו, הַשְּׂמַתָּ לְבָרֶךְ עַל עַבְדֵי אֱיֹב, כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאֶרֶץ, מאחר והוא מובדל ומופרש לגמרי מכל עניני החומר, בהיותו אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר, יִרְא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע, ואם כן אין לך כל שליטה עליו.

(ט) וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה', וַיֹּאמֶר, אמנם האדם הרוחני המופרש מעניני העולם הזה, מוגן מפני פגעי הזמן הבאים מצד החומר, אך כל זה הוא בתנאי שהנהגתו הטובה היא מחמת אהבת ה', אך אם

א וְאוֹלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ אִם-לֹא עַל-פְּנֵיךָ יְבָרְכֶךָ:
 ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן הֲנֵה כָל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיָדְךָ רַק אֵלֹו אֶל-
 תִּשְׁלַח יָדְךָ וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה: י וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו
 וּבִנְתָיו אֹכְלִים וְשׂוֹתִים יַיִן בְּבַיִת אַחֵיהֶם הַבְּכוֹר: יד וּמִלְאָךְ
 כָּא אֶל-אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הַבָּקָר הֲיִו חֲרָשׁוֹת וְהָאֲתָנוֹת רְעוֹת עַל-

רשי"י

של עולם שהעוים הורגים הזאצים: (יא) ואולם. לו
 היית נוגע בכל אשר לו: אם על פניך יברכה.
 מיד צממיה, ואז: (יב) ויאמר ה' א"ל השטן הנה
 כל אשר לו בידך (ד"ל ויהי היום. אומה היום

שחזרו חלילה לאכול צצית אחיהם הצמור: בני
 האצילים. זכא השמים הקרובים לשכינה להיות בני
 צימו ועל שם כך נקראו בניו: צהתיצב על ה'.
 סציצמיו כמו (צראשית מה) לכל הנצנים עליו:

ביאור על פי המלבי"ם

מאהבה, ואם יעמוד בצדקתו גם בימי
 עוניו ויסוריו או לא.
 (יב) ויאמר ה' אל השטן, הנה כל אשר
 לו בידך, ובאותה שעה ניתנה לשטן רשות
 לפגוע רק בבניו ובנכסיו של איוב, רק
 אליו - אל גופו של איוב אל תשלח ידך.
 ויצא השטן מעם פני ה', כי ההפסד
 וההעדר לא יבוא מעם ה', באשר ה' הוא
 יסוד ההויה והקיום, אלא כאשר מסיר ה'
 פניו והשגחתו ממקום או מדבר מסוים,
 יכול ההפסד וההעדר לחול באותו מקום,
 ולכן יצא השטן מעם פני ה', כדי שיוכל
 לגרום להפסד ונזק בקניניו של איוב.
 (יג) ויהי היום, ובניו ובנותיו של איוב
 אכלים ושתיים יין בבית אחיהם הבכור,
 והיה זה למחרת היום שבו הקריב איוב
 קרבנות לכפר על כל בניו [ולמחרתו,
 התחילו מחדש את סדר הסעודות,
 שנפתח בבית הבכור], ולכן לא יתכן
 שאירע אסון זה בגלל חטאם של בניו.
 (יד) ומלאך - ושליח בא אל איוב, ויאמר,
 הבקר היו חרשות, והאתנות רעות על

(יא) וכדי לבחון את הדבר, האם איוב
 עושה את כל מעשיו מחמת אהבת ה', או
 שעושה כן כדי לקבל גמול, אמר השטן
 לה', וְאוֹלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ, וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר
 לוֹ עַד שֶׁלֹא יִשָּׂאֵר לוֹ כְּלוּם [כיון שכל זמן
 שנשאר לו דבר מה, יתכן שמחמתו הוא
 עדיין עובד את ה', מחשש שילקח ממנו
 גם דבר זה], ואז תראה, אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ
 יְבָרְכֶךָ, כלומר יקלל ויגנה את הנהגתך,
 בחושו בו שמחמת מעשיו הטובים ראוי
 שיהיו לו עושר ונכסים, וכשיראה שאין
 הדבר כן יאמר שאינך שופט צדק, ויאמר
 שהדבר בא לו מחמת רוע ההנהגה, וזו
 תהיה ראייה שכל עבודתו היתה מחמת
 תקוות שכר ויראת עונש, ולכן בשעה
 שיראה שאין לו עוד תקוה, לא זו בלבד
 שיסור מצדקתו אלא אף יגנה את
 ההשגחה העליונה, ואילו אם היתה
 עבודתו מאהבת ה', היה עובד את ה'
 באותה מידה גם לאחר שניטלו ממנו כל
 נכסיו. נמצא שכל יסוריו של איוב היו כדי
 לבחון האם לבבו שלם עם ה', לעובדו

יְדִיָּהֶם: 10 וַתִּפֹּל שְׁבָא וַתִּקְחֶם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ לְפִי־חֶרֶב וְאִמְלָטָה
 רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְהַגִּיד לָךְ: 11 עוֹד | זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר אִשׁ
 אֱלֹהִים נִפְלְאָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בְּצֹאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם וְאִמְלָטָה
 רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְהַגִּיד לָךְ: 12 עוֹד | זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר כִּשְׂדִים
 שָׁמוּ | שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם וְאֶת־הַנְּעָרִים
 הִכּוּ לְפִי־חֶרֶב וְאִמְלָטָה רַק־אֲנִי לְבִדִּי לְהַגִּיד לָךְ: 13 עַד זֶה מְדַבֵּר

רש"י

מן הנרה (ובצאתי להגיד לך וכיון שהגיד מיד מת כן הוא צ"ל): (10) ובנערים. צמרתים שומרי הלחן מדבר הכתוב: (11) ויפשטו על הגמלים. זה לשון צו צו לפי מנהגם כל זמן שהם מהלכים נדבקים יחד והולכים צמרח שלם יצינו זהם ויצריחו את המקנה וכשמגיעים למקום המקנה פושטים צמרח המקנה זה לכלן וזה לכלן לאסוף המקנה והמלאכים הללו שלוחי שטן היו וכדי להקניטו ולהחטיאו ציטרוהו תחילה צהפסד מועט ואח"כ

(יד) על ידיהם. כמו (צמדבר 3) איש על ידו ואינו לשון מקום אלא על שם שהוא מוכן ומזומן לידו. ורבותינו ז"ל אמרו צהגדה שהטעימם הקצ"ה מעין עולם הצא שלאחר חרישת האמונות היו זורעים עם החרישה ורועות האמונות מיד חזו מן התלם: (12) ותפוצ שבא. נתפלה וחנתה מלכות שצא עליהם כמו (צראשית כה) על פני כל אחיו נפל: ואת הנערים. משרתי השומרים אותם: ואמלטה. אין מליטה אלא לשון השמטה שנשמט

ביאור על פי המלבי"ם

(10) עוד השליח הזה, השני, מדבר אל איוב, וזה - שליח שלישי בא, ויאמר לאיוב, הפשדים שמו שלשה ראשים - ראשי גודד, ויפשטו על הגמלים, ויקחום, ואת הנערים שהיו עם הגמלים הכו לפי חרב, ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך, ושלשת השליחים הללו בישרוהו על אבדן ממונו, ולכן הגיעו שלשתם יחד, וכל אחד בא בטרם השלים השליח שלפניו את דבריו.

(11) עתה בא השליח המבשר לו את אבדן בניו, וכיון שהיה זה נסיון חדש, לא בא בתוך דברי השליח שקדם לו [כפי שבאו שלשת השליחים הראשונים שבישרו על אבדן ממונו, זה בתוך דבריו של זה], אלא עד זה מדבר - לאחר

ידיהם, כלומר, היה הדבר באמצע היום, שאין דרך השודדים לבוא בזמן כזה.

(12) ותפל עליהם מלכות שבא, ותקחם - לקחו את הבקר והאתונות, ואת הנערים הכו לפי חרב, כיון שניסו להלחם בהם ולמנוע מהם לגזול את הבהמות, ואמלטה רק אני לבדי מבין הנערים כדי להגיד לך דבר זה.

(13) עוד השליח הזה מדבר ומספר לאיוב על גזילת בהמותיו והריגת נערו, וזה - שליח נוסף בא, ויאמר, איש אלהים נפלה מן השמים, ותבער בצאן ובנערים הרועים את הצאן, ותאכלם, ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך.

וַיֹּהֵב בָּא וַיֹּאמֶר בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ אֲכָלִים וְשָׂתִים יַיִן בְּבֵית אַחֵיהֶם הַבְּכוֹר:
 יט וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָּה בָּאָה | מֵעֵבֶר הַמְּדַבֵּר וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת
 וַיִּפֹּל עַל-הַנְּעָרִים וַיָּמוּתוּ וַאֲמָלְטָה רַק-אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: כ וַיִּקָּם
 אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת-מְעָלוֹ וַיִּגְזוּ אֶת-רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: כא וַיֹּאמֶר
 עָרָם כְּתִיב יָצִיתִי מִבְּטֶן אִמִּי וְעָרָם אָשׁוּב שָׁמָּה יְהוָה נָתַן וַיְהִי
 לָקַח יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ: כב בְּכָל-זֹאת לֹא-חָטָא אִיּוֹב וְלֹא-נָתַן
 תַּפְּלָה לְאֱלֹהִים:

רשי"י

ממעני אמי אהה גוזי מושכי: (כא) מבטן אמי.
 האדמה אשר לוקחתי משם או אמי ממס: וערום
 אשוב שמחה. לא צנטן הוא מדבר ומה שמה אל
 מקום תשובתו ועל שהוא מוכן לכך ולא יחליף החוק
 לשונו כי אם אל העפר לפיכך לא הוצרך להזכירו:
 (כב) תפלה. לא שום שמן ותפלות נתן על הקצה

צגדול הימנו וכן כולם: (יט) מעבר המדבר. מלד
 שני של מדבר והיה הבית מלד זה וזהו לשון עזר
 צמקרא: עז הנערים. בניס אלל אין צריך להזכיר
 הצנות: (להגיד לך. שיהיה לו רשות להגיד והיה מת
 צאותו רגע, סא"ל): (כ) ויגזו. תלש כמו (ירמיהו ו)
 גזי נזרך ומתרגמינן תלישה וכמו (תהלים עא)

ביאור על פי המלבי"ם

(כא) וַיֹּאמֶר אִיּוֹב, אֲמַנָּם אִם הָיוּ הַבָּנִים
 וְהַקְּנִינִים חֵלֶק מִגּוּף הָאָדָם, הִיָּה לוֹ מִקּוּם
 לְהִתְרַעַם עַל כֵּךְ שֶׁנִּיטְלוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹא
 בְּמִשְׁפָּט, אֲךָ הָרִי עָרָם יָצִיתִי מִבְּטֶן אִמִּי,
 לֵלֵא בָנִים וְלֵלֵא קְנִינִים, וְעָרָם אָשׁוּב שָׁמָּה
 - אֵל הָאָדָמָה, שֶׁמִּשָּׁם נּוֹצֵר הָאָדָם, אֲשׁוּב
 לְאַחַר מִיתָתִי בְּלֹא כְלוּם, וְלִכֵּן אֵין לִי מֵה
 לְהִתְרַעַם עַל הַדָּבָר, וְאֲמַנָּם אִם הִיָּיתִי
 מִשִּׁיג אֶת הַקְּנִינִים בְּכַח עֲצָמִי הִיָּה לִי
 מִקּוּם לְהִתְרַעַם עַל כֵּךְ שֶׁנִּיטְלוּ מִמֶּנִּי, אֲךָ
 הָרִי אֶת הַבָּנִים וְהַקְּנִינִים ה' נָתַן, וְה' לָקַח
 אוֹתָם עִתָּהּ, וְלִכֵּן אֵין שׁוּם מִקּוּם
 לְתִרְעוּמָת, אֵלֵא יְהִי שֵׁם ה' מְבָרָךְ.

שסיים השליח השלישי לומר את דבריו,
 וְהָיָה בָּא - שְׁלִיחַ חֲדָשׁ בָּא, וַיֹּאמֶר לְאִיּוֹב,
 בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ הָיוּ אֲכָלִים וְשָׂתִים יַיִן בְּבֵית
 אַחֵיהֶם הַבְּכוֹר.

(יט) וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָּה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמְּדַבֵּר,
 וּבְנִיגוּד לְדֶרֶךְ הַטְּבַע שְׁבָאָה הָרוּחַ רַק מִצַּד
 אֶחָד, וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת, שֶׁהַקִּיפָה
 הָרוּחַ אֶת הַבַּיִת כּוֹלוֹ, מֵאַרְבַּעַת צַדָּדִיו,
 וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל הַנְּעָרִים, וַיָּמוּתוּ. וַאֲמָלְטָה
 רַק אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ.

(כ) וַיִּקָּם אִיּוֹב כִּדִּי לְבָרַךְ אֶת ה' בְּעַמִּידָהּ,
 וַיִּקְרַע אֶת מְעָלוֹ עַל מִיתַת בְּנָיו, כִּדִּין
 קְרִיעַת הַבְּגָדִים עַל מַת מִקְּרוּבִיו, וַיִּגְזוּ אֶת
 רֹאשׁוֹ לְאוֹת צַעַר עַל אֲבָדֵן מִמוּנּוֹ [שְׁלֹא
 אִסְרָה הַתּוֹרָה אֵלֵא עֲשִׂיית קִרְחָה עַל מַת,
 אֲךָ עַל אֲבִידַת מִמוֹן הַדָּבָר מוֹתָר], וַיִּפֹּל
 אֶרְצָה, וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהּ.

(כב) בְּכָל זֹאת - עַל אִף הַמִּקְרִים הָרַעִים
 שֶׁאִירְעוּ לוֹ, לֹא חָטָא אִיּוֹב לְכַפּוֹר
 בַּהֲשִׁגְחָת ה', וְלֹא נָתַן תַּפְּלָה לְאֱלֹהִים
 לִזְמַר שֶׁאִינוֹ מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם בְּצַדִּק,

ב וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹאוּ
 גַם־הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה: **ג** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
 הַשָּׁטָן אִי מִזֶּה תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשָּׁט בְּאָרֶץ
 וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ: **ג** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן הֲשִׁמַּתָּ לְבָדִי אֶל־עַבְדִּי
 אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשֶׁר יָרָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע

רש"י

כמו (ירמיה כג) וצנזיאי שומרון ראיתי תפלה: ודא
 נתן. להטיל תפלה ועול אל הקצ"ה כמו (ש"א יח)
 נתנו לדוד הרצצות ולי נתנו האלפסי: (ב) אי מזה
 תבוא. איה מקום שמוכל לומר מזה אני נל:

ביאור על פי המלבי"ם

לשחין ולשאר היסורים הבאים על האדם,
 הרי גם אם היה ה' מסיר את השגחתו
 מעל איוב לא היה השטן יכול להביא עליו
 יסורים אלו, כיון שהטבע מתנגד לכך,
 והוצרך שיבואו עליו היסורים הללו
 בהשגחה פרטית, ולכן נאמר שבא השטן
 'להתייצב', והיינו לקבל את הכח המיוחד
 שעל ידו יגרום לאיוב יסורים אלו].

(ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, אִי מִזֶּה תָּבֹא,
 כלומר, אחרי שכבר בפעם הראשונה אמר
 השטן לה' שהחסרון וההעדר נמצאים
 בארץ, שאל אותו עתה ה' על היסורים
 שהוא רוצה להביא על איוב, כיצד יביאם
 עליו. וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה', וַיֹּאמֶר, גם דבר
 זה ניתן להביא באותן שתי דרכים שבהם
 באים שאר הנזקים, מִשָּׁט בְּאָרֶץ -
 מהדברים המקריים המתרחשים בארץ,
 וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ - ומהדברים הקבועים
 בהנהגת העולם.

(ג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, הֲשִׁמַּתָּ לְבָדִי אֶל
 עַבְדִּי אִיּוֹב, שאי אפשר שיחול בו ההפסד
 הטבעי, כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאָרֶץ, אִישׁ תָּם
 וַיִּשֶׁר, יָרָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע, ולכן אף

אלא האמין בה' ובהשגחתו, והחליט
 בדעתו שאין כל עָוֹל בכך שניטלו ממנו
 דברים שניתנו לו כטובה וחסד מאת ה',
 ולכן נשאר בתמימותו ובאמונתו בה'.

פרק ב

(א) אחרי שעמד איוב בנסיון הראשון,
 של אובדן הבנים והקנינים, התנסה בנסיון
 נוסף של יסורי הגוף ומכאוביו: וַיְהִי הַיּוֹם,
 וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וַיָּבֹאוּ
 גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב עַל ה' [ובפעם
 הקודמת נכתב רק 'ויבוא גם השטן
 בתוכם', ולא נאמר שבא 'להתייצב', כיון
 שבאותה פעם לא הוצרך לקבל כח מיוחד
 לגרום למעשיו, מאחר וגם בדרכי הטבע
 יכולים להגרם דברים אלו, אלא
 שבתחילה השגיח ה' על איוב בהשגחה
 מיוחדת שלא ינזק ממונו ולא יארע דבר
 רע לילדיו, והיה די בכך שיסלק ה' את
 השגחתו הפרטית מעל איוב כדי שיוכל
 השטן להזיקו. אך עתה, שרצה לגרום נזק
 לגופו של איוב, ואיוב עצמו מצד הנהגותיו
 הטובות לא היה מרבה במאכל ומשתה
 ושאר עינוגי הגוף, שהם הדברים הגורמים

וְעֵדְנֹו מַחְזִיק בְּתַמְתּוֹ וַתְּסִיתַנִּי בּוֹ לְבַלְעֹו חַנָּם: ה' וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר עֹור בְּעַד־עֹור וְכֹל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ: ה' אֹולָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ וַגַּע אֶל־עַצְמוֹ וְאֶל־בְּשָׂרוֹ אִם־לֹא אֶל־פְּנֵיךָ יִבְרַכְךָ: ו' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן הֲנֹו בְיַדְךָ אִךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שָׁמֹר: ז' וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵאֵת פְּנֵי יְהוָה וַיֵּךְ אֶת־אִיּוֹב בְּשַׁחִין רָע מִכַּף רַגְלוֹ כְּתִיב עַד וַעַד קָדְקָדוֹ:

רע"י

לאיש צממון יתן: בעד נפשו. צפני נפשו להגין לפי שזה יודע צפשו שנתחייב לפיכך אינו מטער על ממנו: (ד) אור"ם. אל: אם לא. תראה צו מיד שעל פניך יברכה: (ו) אך את נפשו שמור. שלא תלא מלאן אמרו חכמים קשה היה לערו של שטן יותר משל איוב כאומר לחצירו שצור חצית זו ושמור

(ג) מחזיק. אוחז כמו (שמות ד) וישלח ידו ויחזק צו מחזיק צאזני כלב (משלי כו): ותסיתני בו. הסיתי לצולעו כל לשון הסתה אינו ללא לשון המשכה שממשיך את האדם לעצמו: (ד) עור בעד עור. אבר צפני אבר כן דרך צני אדם כשרואה החרב צאה על ראשו מגין צורעו לפניו וכ"ש כל אשר

ביאור על פי המלבי"ם

לתת אפילו את עור גופו כדי להציל את נפשו, ויתכן ששתיקתו היא כדי להציל את גופו וחיייו.

(ה) אולם, שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו, בדברים שיש בהם סכנת נפש ויטייאש מרפואתו, ואז לא יהיה לו במה להתנחם ולמה לקוות עוד, ואז תראה אם לא אל פניך יברכה - יקלל ויגנה את הנהגתך].

(ו) ויאמר ה' אל השטן, הנו בידך גם להביא יסורים על גופו, אך את נפשו שמר, שישאר חי.

(ז) ויצא השטן מאת פני ה', ויך את איוב בשחין רע - שחין שאי אפשר לרפא אותו, כיון שחלקו היה שחין לח וחלקו שחין יבש, ומה שמרפא את השחין הלח מזיק לשחין היבש, וכן להיפך]. מכף רגלו ועד קדקדו.

בדרכי הטבע לא יבואו עליו מחלות ויסורים, ועדנו מחזיק בתמתו גם אחרי שאיבד את ממנו ואת ילדיו, ותסיתני בו לבלעו חנם, כי התברר עתה שהוא עובד את ה' מאהבה, ולא מיראת העונש או מתקווה לגמול.

(ד) ויען השטן את ה' ויאמר, גם לאחר שעמד איוב בנסיונות של איבוד בניו וקנייניו, אין זו ראייה שהוא עובד את ה' מאהבה ולא מיראה, כיון שיתכן שהוא עושה כן רק כדי להציל את גופו, שהרי עור בעד עור - מוכן האדם להקריב את מלבשויו העשויים עור בעלי חיים כדי להציל את העור של גופו בעצמו, ולכן שתיקתו לאחר שניטל ממנו ממנו אינה ראייה, והוסיף השטן ואמר, גם אם יסבול בעורו ויקבל יסוריו בשתיקה אין זו ראייה, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו - שהרי מוכן האדם

ח וַיִּקַּח לּוֹ הַרְשָׁ לְהִתְגַּדַּד בּוֹ וְהוּא יֵשֵׁב בְּתוֹךְ-הָאֶפֶר: ט וַתֹּאמֶר לּוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדָךְ מִחֲזִיק בְּתַמְתְּךָ בְּרַךְ אֱלֹהִים וּמַת: י וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלּוֹת תְּדַבְּרִי גַם אֶת-הַטּוֹב נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת-הָרַע לֹא נִקְבַּל בְּכָל-זֹאת לֹא-חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו: יא וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת | רְעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל-הָרַעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ אֶלִּיפוֹ הַתִּימְנִי וּבִלְדָד הַשּׁוּחִי וְצוֹפָר הַנַּעֲמָתִי

רשי"י

ומת זהר (דברים לז): (י) גם. לא די שזרלנו אלא גם את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל צממיה: בשפתינו. אצל כלנו חטא: (יא) רעי איוב. אוהביו:

יינה: (ח) להתגדר בו. דל"י"ת כמוז ולשון משנה היא גורדו ומעמידו על גלדו אצל גורר צרי"ש אינו אלא לשון סמיצה כמו גורר אדם מטה וספסל: (ט) מחזיק. אוחז: ומת. לשון לוי כמו

ביאור על פי המלבי"ם

באהבה, אך באמת כבר נטה ליבו לדברי אוון, כי משמעות לשונו היא שהמציאות של חיי האדם בעולם מורכבת מטוב ורע, ולא עוד אלא שהרע הוא העיקר והטוב הוא המעט [ולכן אמר 'גם' את הטוב נקבל, כי הוא המעט הנגרר אחרי הרע, שהוא המרובה], ולא יתכן לקבל את הטוב ללא קבלת הרע, ובכך התחיל איוב להתרעם על הנהגת ה', שלפי מחשבתו של איוב ברא ה' את האדם באופן שרוב מקריו יהיו רעים, וזהו היסוד לכל דברי איוב שאמר לאחר מכן, **בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו**, כי לא פירש את כל דבריו, אך בליבו כבר חטא במחשבותיו כנגד הנהגת ה' בעולם.

(ח) וַיִּקַּח לּוֹ אִיּוֹב הַרְשָׁ לְהִתְגַּדַּד בּוֹ, כי מחציו ומעלה היה שחין יבש, והיה צריך חרס להתגדר בו, וְהוּא יֵשֵׁב בְּתוֹךְ הָאֶפֶר, כי מחציו ומטה היה שחין לח, והוצרך לשבת בתוך האפר, כדי שהאפר ישאב את הלחות מהשחין.

(ט) וַתֹּאמֶר לּוֹ אִשְׁתּוֹ, כיון שעדך מחזיק בְּתַמְתְּךָ, מדוע אתה שותק, והרי בפעם הראשונה שהכה אותך ה' בבנים ובנכסים בירכת את ה', ומחמת כן הוסיף להכותך גם בגופך, ואם כן גם עתה בְּרַךְ שׁוֹב אֵת הָאֱלֹהִים, ויוסיף להכותך גם בנפשך, וּמַת, ובכך התכוונה להקניטו על כך שכאשר באו עליו הצרות בירך את ה' ולא התרעם על הנהגתו.

(יא) וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רְעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל הָרַעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו, וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, אֶלִּיפוֹ הַתִּימְנִי, וּבִלְדָד הַשּׁוּחִי, וְצוֹפָר הַנַּעֲמָתִי, ולאחר שהגיעו שלשתם

(י) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִיּוֹב, כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלּוֹת תְּדַבְּרִי, גַם אֵת הַטּוֹב נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים, וְאֵת הָרַע לֹא נִקְבַּל, ואף שהיו דבריו נראים כדברי אמונה וקבלת יסורים